

УДК 379.85

Темник І.О.*к.е.н., доцент кафедри туризму*

E-mail: Temnyk.inga@gmail.com

Щербакова Н. О.*к.е.н., доцент кафедри туризму**Національний транспортний університет*

E-mail: nadejde@bigmir.net

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИГОДНИЦЬКОГО ТУРИЗМУ В СВІТІ

Пригодницький туризм з кожним роком користується у світі все більшою популярністю. Це пов'язано з тим, що звичайний малоактивний спосіб відпочинку менше цікавить молодь яка прагне цікаво відпочити та розважитися, забути про буденні справи та проблеми.

Особливостями пригодницького туризму є: стійкість, підтримка місцевої економіки, привабливість високої вартості для деяких видів відпочинку, сприяння сталому розвитку підприємств. По своїй суті пригодницький туризм повинен поєднувати три головні компоненти: прямий контакт з природою, пізнавальний момент і фізичну активність. Пригодницький туризм включає в себе пригодницькі подорожі, що мають достатньо «м'які» умови відпочинку, які не потребують фізичної витривалості та не несуть небезпеки для життя і здоров'я туриста (підводне плавання, сафари, дослідні експедиції, орнітологічний туризм, волонтерський туризм відвідування екзотичних і малодосліджених місць та інше). Пригодницький спорт, що має «жорсткі» умови відпочинку і включає екстремальні сплави по річках(рафтинг), спелео- і лижні походи, трекінг, альпінізм та інше.

За умовами проходження пригодницького туризму його доцільно поділити на дві категорії: екстремальний, пригодницький спорт (жорсткий туризм) та пригодницькі подорожі (м'який туризм).

Ключові слова: пригодницький туризм, пригодницький спорт, пригодницькі подорожі, жорсткий та м'який туризм.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Для багатьох мільярдів туристів - тих, які прагнуть отримати унікальний досвід, пригодницький туризм стає невід'ємною частиною їх життя, оскільки пересічним мешканцям не вистачає адреналіну в повсякденному житті. У сучасному світі споживачі все частіше шукають справжнього досвіду і пригодницький туризм, безсумнівно стає тим сегментом, що починає користуватися великим попитом. Тому питання дослідження тенденцій розвитку пригодницького туризму в світу стає актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми пригодницького туризму досліджували такі науковці як Антоненко І., Бойко О., Воскресенський В., Дубодєлова А., Кузьмін О., Фридлянд А., Фокін С., Шандор Ф. та інші [1-7]. Їх праці присвячені дослідженню існуючим видам пригодницького туризму в певному вибраному регіоні.

Формулювання цілей статті Доцільним залишається питання цілісного дослідження світової тенденції розвитку пригодницького туризму в сіті, визначення видів пригодницького туризму, який пропонується туристичною індустрією для різних верств населення в залежності від віку, достатку, уподобань туристів. Саме на вирішення цих питань буде направлена дана стаття.

Виклад основного матеріалу. Для мандрівників, пригодницький туризм - це відпочинок, заснований на життєвому досвіді. Популярність пригодницького туризму значно зросла по всьому світу протягом останніх років. Туристи почали відвідувати раніше невідомі місця. Це дозволяє відкривати нові туристичні напрямки для мандрівників, що шукають новий, неповторний досвід.

Пригодницький туризм – туризм пов'язаний із фізичними навантаженнями, а іноді і з небезпекою для життя. При організації таких турів, пригоди можуть бути підготовлені спеціально і забезпечені всіма можливими засобами безпеки.

Особливостями пригодницького туризму є [8]:

1. Стійкість: пригоди туристів є пристрасними і ризикованими. Американська компанія, що спеціалізується на пригодницькому туризмі, Adventure Pulse наголошує, що найбільший інтерес серед мандрівників викликають країни, які нещодавно страждали від відсутності туристичного потоку через природні і політичні події. До таких країн відносяться Гаїті, Руанда, та Японія. Також відновився розвиток пригодницького туризму у таких країнах, як Колумбія, Північна Корея, Іран та інших країнах, які почали відновлювати навколишнє середовище та зменшили політичний тиск, таким чином зробивши ці напрямки цікавими для туризму.

2. Привабливість високої вартості: туристи готові платити високу ціну за захоплюючі та справжні враження. Середні витрати мандрівника у такій подорожі складають 3 тис. дол. США. За даними операторів пригодницького туризму, середня вартість поїздки залежить від тривалості, розкоші, рівня активності, напряму і відстані від початкової точки туру мандрівника до місця прибуття.

3. Підтримка місцевої економіки: прямі доходи від туризму - це обсяг витрат туристів, що залишається в країні після сплати податків, доходів, заробітної плати та закупівлі імпортованої продукції туристами. Такі витрати називаються «витоками». Програма Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП) зазначає, що при масовому туризмі близько 80% витрат туристів йдуть на авіакомпанії, готелі та інші міжнародні компанії (які часто мають свої штаб-квартири у країнах мандрівників), а не на місцеві підприємства чи працівників. З кожних 100 дол. США, витрачених на відпустку туристом із розвиненої країни, тільки близько 5 дол. США насправді залишається в економіці приймаючої країни. ЮНЕП посилаючись на ряд досліджень, зазначає, що приблизний рівень «витоку туризму» складає до 40% в Індії, 70% в Таїланді, і 80% в країнах Карибського басейну через такі фактори, як іноземні оператори,

авіакомпанії, готелі, та імпорتنі страви й продукти. У той час як, за даними операторів із пригодницького туризму у 2014 році 65,6% від загальної вартості поїздки від пригодницького турпакету залишається у пункті призначення.

4. Сприяння сталому розвитку: компанії, що пропонують пригодницький туризм дотримуються сталої практики екологічного розвитку. Вони знають, що без незайманих природних середовищ і значущого культурного досвіду, їх туристичні напрями втратять свою конкурентоспроможність й туристи оберуть інші напрями турів.

Якщо проаналізувати рейтинг країн за популярністю пригодницького туризму за 2010-2015 роки, який наведений в таблиці 1, то можна простежити високу популярність пригодницького туризму в західній Європі.

Таблиця 1

Рейтинг країн за популярністю пригодницького туризму за 2010-2015 рр [9].

Розвинені країни			Країни, що розвиваються		
2010	2011	2015	2010	2011	2015
Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	Израїль	Чілі	Чеська Республіка
Ісландія	Нова Зеландія	Ісландія	Словацька Республіка	Чеська Республіка	Словацька Республіка
Нова Зеландія	Канада	Німеччина	Чілі	Словацька Республіка	Болгарія
Канада	Німеччина	Норвегія	Естонія	Израїль	Естонія
Німеччина	Ісландія	Нова Зеландія	Чеська Республіка	Естонія	Чілі
Швеція	Норвегія	Австрія	Болгарія	Болгарія	Польща
Ірландія	Фінляндія	Канада	Словенія	Словенія	Израїль
Норвегія	Австрія	Фінляндія	Йорданія	Польща	Словенія
Фінляндія	Швеція	Швеція	Румунія	Корейська республіка	Корейська республіка

Основними причинами зростання популярності пригодницького туризму є:

- потреби мандрівників до фізичної активності, що заохочує їх до участі у дослідженні нових туристичних напрямів;

- швидка адаптація туроператорів до збільшення попиту, що призвело до росту кількості пригод в поїздках. Це дозволяє припустити, що зростання ринку туристичних пригод сповільниться протягом наступного десятиліття та в 2020 році досягне оптимального рівня для Європи, Північної і Південної Америки;

- зростання ринків, що розвиваються, наприклад, активна популяризація пригодницького туризму в Китаї змусить операторів впроваджувати інновації в галузі туризму для задоволення потреб споживачів.

За умовами проходження пригодницького туризму його доцільно поділити на дві категорії: екстремальний, пригодницький спорт (жорсткий туризм) та пригодницькі подорожі (м'який туризм).

Пригодницький спорт включає екстремальні сплави по річках (рафтинг), спелео- і лижні походи, трекінг, альпінізм. Спортивні програми також можуть включати скелелазіння, дельтапланеризм, парапланеризм, віндсерфінг, каньонінг.

Пригодницькі подорожі — це експедиції в екзотичні країни або райони зі складними географічними або природними умовами, незаселені території. Вони можуть включати пересування пішки в горах (трекінг), по річках, на велосипедах, верхи на конях, на автомобілях-позашляховиках. Також сюди відносяться підводне плавання, сафарі, дослідні експедиції, орнітологічний туризм, волонтерський туризм, відвідування екзотичних і малодосліджених місць, вулканів, островів, водоспадів та інше.

Сценарії пригодницького туру дуже різноманітні, так, - тур може початися в горах Латинської Америки, переміститися на Мальдіви, а

завершитися, наприклад, на альпійських луках або в романтичному Парижі. У ньому буде і екстрим, і екзотика, і естетика. При цьому всі інші нюанси звичайних подорожей — транспорт, місця проживання і харчування, перетин кордонів — є лише малозначимими складовими і визначаються метою подорожі. Агентства, які займаються організацією пригодницьких турів, пропонують їх учасникам побувати в найкрасивіших куточках Землі. Плавання по Амазонці, сафарі на снігоходах в тундрі, джип-сафарі в Африці, піший трекінг в Непалі або експедиція в джунглі Південної Америки, підкорення Кіліманджаро, або спостереження за рожевими фламінго в Кенії, фотополювання на білих ведмедів в Канаді, або поїздка на верблюдах в Середній Азії. Все це може бути як складовою частиною туру, так і цілою пригодою.

Хоча пригодницькі тури можуть включати найрізноманітніші види активного і навіть екстремального відпочинку, переважно вони розраховані на звичайних людей, без спеціальної підготовки або видатних спортивних здібностей. Турист також захищається від усіх побутових турбот. Цим пригодницькі тури відрізняються від звичайного дикого туризму. У турі транспортом керують гіді, речі в горах несуть носильники, їжу готує кухар або ті ж гіді. Існують і спеціальні маршрути, які вимагають досвіду. А деякі тури пов'язані з ризиком і серйозними фізичними навантаженнями, наприклад, подорож на Кольському півострові взимку на собачих упряжках, сходження на Кіліманджаро або Ельбрус. Під час будь-якого туру забезпечується максимально можливий комфорт, ступінь якого залежить від сценарію і маршруту. Умови пригодницьких турів це: гарне спорядження, якісне харчування, гігієна і повна безпека учасників. Учасник, допущений до проходження маршруту, обов'язково повинен мати страховку.

Всі тури і маршрути ретельно опрацьовуються гідами, і тільки після рішення про їх придатність за всіма параметрами (складності, кліматичним

умовам, наявності цікавих об'єктів, простоті під'їзду та від'їзду) включаються в актив туроператора. Будь-який ризик при цьому намагаються звести до мінімуму. Проте певну частку можливого екстриму все ж передбачають. Адже саме в цьому і криється «родзинка» багатьох пригодницьких турів.

Спортивний туризм та пригодницькі подорожі відносяться до високоприбуткових сегментів у сфері пригодницького туризму. Так, наприклад, вартість туру на гору Еверест (що являє собою жорсткий вид пригод), склало у 2015 році 11 тис дол. США. Якщо ж, ще додати такі фактори, як: навчання, спорядження, авіаперельоти, гіді тощо, то середня вартість підйому на Еверест на людину складатиме близько 48 тис. доларів США.

Туристичні оператори, що спеціалізуються на пригодницькому туризмі пропонували м'який вид туру за 308 доларів США в день у 2012 році. Середня тривалість поїздки – 8 днів. Середня загальна вартість такої поїздки складатиме 2.710 доларів США, не враховуючи авіапереліт [10].

Варто зазначити, що мандрівники, які обирають м'який чи жорсткий тип пригоди також відрізняються. Наприклад, любителі пригод, такі як любителі байдарок, велосипедисти та орнітологи, стають все більш кваліфікованими у даних видах туризму. Такі туристи пристрасно сприймають певний вид спорт або активність й прагнуть набувати досвіду в рамках такого виду відпочинку, шукаючи нові туристичні напрями для цього. Хоча міжнародні подорожі таких мандрівників тривають, як правило, не один день а більше, в порівнянні з любителями пригодницького туризму, вони витрачають більше грошей на обладнання та екіпіровку, оскільки купують брендові знаряддя, які відповідають їхнім особливим і високим потребам.

З іншого боку серед екстремальних авантюристів, таких як бейсджампери (стрибки з парашутом з фіксованих об'єктів) або тих, хто

перетинає Гренландський льодовик чи пробігає 100 км марафон, не так багато туристів, як самостійних мандрівників та екстремалів. Екстремальні авантюристи витрачають менше грошей, тому що вони мають своє власне обладнання, можуть не шукати комерційної підтримки для реалізації своїх подорожей, і, як правило, розміщаються у таборах та мають власний транспорт. Саме тому, екстремальні авантюристи становлять надзвичайно малий сегмент сектора пригодницького туризму.

Висновки. Отже, єдиної формули для створення пригодницьких турів не існує. Хоча в світі вже створена ціла індустрія пригодницького туризму — Adventure Travel, розроблено вимоги до організації турів та безпеки, одязі, спорядження, харчування, але ідеї та концепції турів залежать тільки від організаторів та побажань учасників. Кожен з туристів може самостійно обрати вид пригодницького туризму в залежності від уподобань та розміру доходів. Не обов'язково виїжджати за кордон, витратити величезні суми коштів для того, щоб скористатися пригодницьким видом туризму, треба мати натхнення та шукати місця для реалізації своїх мрій та бажань.

Список використаних джерел:

1. Антоненко І. Я. Формування інноваційного продукту круїзного туризму / І. Я. Антоненко, І. Л. Мельник ; Київ. ун-т туризму, економіки і права. — Київ: Сталь, 2016. — 245 с.
2. Туристична політика зарубіжних країн / [Бойко О. В. та ін.]; за ред. Парфіненка А. Ю. — Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. — 219 с.
3. Воскресенський В.Ю. Міжнародний туризм / В.Ю. Воскресенський - М.: ЮНИТИ - ДАНА, 2006 - 255 с.
4. Організування туристичної діяльності: навч. посіб. / [О. Є. Кузьмін, А. В. Дубодєлова, І. Я. Кулиняк, Х. Ю. Малкуш]; — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. — 349 с.

5. Фокін, С. П. Спортивний туризм: навч. посіб. / С. П. Фокін; М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т. — Київ: НАУ, 2014. — 166 с.
6. Фридлянд А. Путешествия вместо туризма / Антон Фридлянд. — Харьков: Виват, 2016. — 347 с.
7. Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. - К.: Знання, 2013. — 334 с.
8. More Adventurers Are Exploring the World [Електронний ресурс] // Tourism Review Online Magazine. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://m.tourism-review.com/travel-tourism-magazine-adventure-tourism-market-the-value-of-the-industry-is-growing--article2304>.
9. Taleb R. Global Report on Adventure Tourism [Електронний ресурс] / R. Taleb, V. Carlos // World Tourism Organization (UNWTO), Madrid, Spain. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://skift.com/wp-content/uploads/2014/11/unwto-global-report-on-adventure-tourism.pdf>.
10. Adventure Tourism Development Index Report [Електронний ресурс]. — 2015. — Режим доступу до ресурсу: http://www.adventureindex.travel/docs/atdi_2015.pdf.

REFERENCES:

1. Antonenko I. Ya. & Melnik, L.H (2016) Formuvannya Innovatsiynogo produktu kruyznogo turizmu [The cruise tourism innovative product formation]. Kiyiv: un-t turizmu, ekonomiki i prava [in Ukrainian].
2. Boyko O. V. (2015) Turistichna politika zarubizhnih krayin [Foreign countries touristy policy]. A. Yu. ParfInenka (Ed.). Harkiv: HNU Im. Karazina V. N. [in Ukrainian]
3. Voskresenskiy V.Yu (2006) Mizhnarodniy turizm [International tourism]. M.: Yuniti – dana [in Ukrainian]

4. KuzmIn O. E., DubodElova A. V., Kulinyak I. Ya. & Malkush H. Yu. (2015) Organizuvannya turistichnoyi diyalnosti [Tourism activity organisation]. Lviv: Vid-vo Lviv. Politehnika [in Ukrainian]
5. Fokin, S. P. (2014) Sportivniy turizm [Sport tourism]. Kiyiv: M-vo osviti i nauki Ukrayini, Nats. aviats. un-t. [in Ukrainian]
6. Fridlyand A. (2016) Puteshestviya vmesto turizma [Journey instead of tourism]. Harkov: Vivat [in Ukrainian]
7. Shandor F. F. & Klyap M. P. (2013) Suchasni riznovidi turizmu [Modern types of tourism]. K.: Znannya [in Ukrainian]
8. More Adventurers Are Exploring the World (2014) tourism-review.com. Retrieved from <http://m.tourism-review.com/travel-tourism-magazine-adventure-tourism-market-the-value-of-the-industry-is-growing--article2304>. [In English]
9. Taleb R. & Carlos V. (2014) Global Report on Adventure Tourism. World Tourism Organization (UNWTO), Madrid, Spain www.skift.com. Retrieved from <http://skift.com/wp-content/uploads/2014/11/unwto-global-report-on-adventure-tourism.pdf>. [In English]
10. Adventure Tourism Development Index Report (2015) www.adventureindex.com. Retrieved from http://www.adventureindex.com/travel/docs/atdi_2015.pdf. [In English]

ТЕМНИК И.О., ЩЕРБАКОВА Н.О. ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПРИКЛЮЧЕНЧЕСКОГО ТУРИЗМА В МИРЕ

Приключенческий туризм с каждым годом пользуется в мире все большей популярностью. Это связано с тем, что обычный малоактивный образ отдыха меньше интересует молодежь которая стремится интересно развлечься и, забыть о будничных делах и проблемах.

Особенностями приключенческого туризма являются: устойчивость, поддержка местной экономики, привлекательность высокой стоимости для некоторых видов отдыха, содействие устойчивому развитию предприятий. По своей сути приключенческий туризм должен сочетать три главных компонента: прямой контакт с природой, познавательный момент и физическую активность. Приключенческий туризм включает в себя приключенческие путешествия, имеют достаточно «мягкие» условия отдыха, не требующие физической выносливости и не несут опасности для жизни и здоровья туриста (подводное плавание, сафари, исследовательские экспедиции, орнитологический туризм, волонтерский туризм, посещения экзотических и малоисследованных мест и т.д.). Спортивные приключения, которые имеют «жесткие» условия отдыха и включают экстремальные сплавы по рекам (рафтинг), спелео- и лыжные походы, треккинг, альпинизм и др.

Ключевые слова: приключенческий туризм, приключенческий спорт, приключенческие путешествия, жесткий и мягкий туризм.

TEMNYK I., SHCHERBAKOVA N. ADVENTURE TOURISM DEVELOPMENT WORLD TRENDS

The adventure tourism popularity is increasing every year This is due to the fact that the youth is less interested in usual quiet holiday. They are looking for fun and active holidays.

Features of adventure tourism are: sustainability, local economy support, high cost for some activities, the promotion of sustainable development of enterprises. Inherently adventure tourism must combine three main components: direct contact with nature, the cognitive moment and physical activity. Adventure tourism includes adventure travel with "soft" conditions for recreation, not required physical endurance as well as bear no risk for the life and health of tourists (scuba diving, safaris, research expeditions,

ornithological tourism, volunteer tourism visits to exotic and undiscovered places, etc.).

Adventure tourism, which hard conditions for recreation includes extreme rafting on rivers (rafting), speleo-and ski trips, trekking, mountaineering, etc.

Keywords: adventure tourism, adventure sport, adventure journeys, hard and soft tourism

Стаття надійшла до редакції 30.11.2016 р.

Авторська довідка

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Щербакова Надія Олександрівна	Shcherbakova Nadiia
Науковий ступінь/ Scientific degree	Кандидат економічних наук	Phd in Economics
Вчене звання/ Scientific rank		
Посада/ Position	заступник декана факультету менеджменту, логістики та туризму, доцент кафедри туризму	associate dean of management, logistics and tourism faculty, associatet professor of tourism department
Установа/ Establishment	Національний транспортний університет	National transport university

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Темник Інга Олександрівна	Temnyk Inha
Науковий ступінь/ Scientific degree	Кандидат економічних наук	Phd in Economics
Вчене звання/ Scientific rank		
Посада/ Position	доцент кафедри туризму	Associate professor of tourism department
Установа/ Establishment	Національний транспортний університет	National transport university